

Grzebienisko_1
Karta wywiadu etnograficznego

Metryczka miejscowości		
Powiat	szamotulski	
Gmina	Duszniki	DU_GR_001
Miejscowość	Grzebienisko	DU_GR_001

Metryczka wywiadu			
Data realizacji	4.05.2013 r.	Miejsce wykonania	Sklep wielobranżowy we wsi
Czas trwania	1 h	Forma i wielkość	Brak danych
Przeprowadzający	M.C.	Komentarz	Informator nie chciał podać swoich danych

Metryczka informatorów				
Kod	Płeć (K/M)	Wiek	Funkcja społeczna	Komentarz
DU_GR_001	M	brak	brak	Właściciel sklepu wielobranżowego

Informacje etnograficzne	
Tematyka	Pozyskane informacje (ew. cytaty)
I. Toponomastyka i etnonimy	
Nazwy miejscowości (historyczne; zwyczajowe)	Jedno z wyjaśnień – nazwa miejscowości wzięła się od właścicieli o nazwisku Grzebienieckich. Drugie – przyszli właściciele szli od strony Mieściska, które są położone wyżej od Grzebieniska i mieli mówić, że teren leży w dole i że będą tu grzebać, czyli działać. Informator nie sądzi, żeby stąd pochodziła nazwa wsi.
Nazwy lokalne (przysiółków, części wsi, pól, łąk, pojedynczych gospodarstw)	<p>Nieistniejący przysiółek „Tumidaj” – między Ceradzem Dolnym a Grzebieniskiem, jadąc na Niepruszewo po lewej stronie, za tartakiem, kawałek pola pod lasem. Obecnie wysypisko śmieci. Informator zna „frywolne” wytłumaczenie tej nazwy – z opowieści, że z tamtych okolicach następowała inicjacja seksualna.</p> <p>Na terenie gdzie są pozostałości po cmentarzu ewangelickim, czyli na Hubach Grzebienickich jest miejsce na które mówiono „kościółek”. Prawdopodobnie przed wojną znajdował się tam kościół lub kaplica ewangelicka, która zaraz po wojnie została rozebrana przez Polaków „w ramach odwetu”.</p>
Nazwy topograficzne (cieków wodnych, stawów, wzniesień, obszarów leśnych, toń wodnych, uroczysk)	Brak informacji.
Nazwy pojedynczych obiektów przyrody żywej i nieożywionej (pojedynczych drzew i głązów narzutowych)	Brak informacji.
Endonimy (nazwy własne grup lokalnych i	Chadziaje – mówiono tak „z lekkim przekąsem” na Kresowiaków, ludzi pochodzących z za Buga.

regionalnych)	
Egzonimy (nazwy zewnętrzne grup lokalnych i regionalnych)	Brak informacji.
II. Folklor dawny i inne zjawiska kulturowe	
Podania (opowieści) o wydarzeniach lokalnych	<p>Dziadek informatora, spokrewniony po kądzieli Franciszek Markiewicz (ur. 1901 r.) pochodził z powiatu mogileńskiego, był młynarzem. Najpierw dzierżawił młyny w Kostrzyniu – młyn wodny, w Opalenicy – wiatrak, w 1936 r. kupił wiatrak w Grzebienisku. Obok wiatraka znajdowała się piekarnia. Wiatrak ustawiony był na górcie za sklepem. Podczas wojny nie został wysiedlony, jako że potrzebny był młynarz, dostał zakaz mielenia ziarna dla Polaków, mógł mielić tylko dla Niemców. Dziadek mielił też dla sąsiadów Polaków, za co trafił na pół roku do więzienia we Wronkach. Wyszedł bo sąsiedzi Niemcy się za nim ujęli - mówiąc że młynarz jest niezbędną osobą we wsi, dzięki temu wypuszczono go z więzienia. W czasie komuny władze „<i>wykończyli dziadka podatkami, domiarami go zdusili</i>” – pod koniec lat 50 XX w. Przerobu dużego nie było, do mielenia wykorzystywane były siły natury, jak nie było wiatru to nie mielił, dlatego nie mógł sprostać wymogom władz. W 1961 r. dziadek informatora miał śrutownik, ale interes nie wyszedł zbyt dobrze. Później dziadek informatora miał się różnych zajęć – był ogrodnikiem mieszkającego w Grzebienisku u prof. Zakrzewskiego. Ostatecznie przeszedł na rentę. Wiatrak już nie istnieje. W 1975 lub 1976 r. był już w bardzo kiepskim stanie, groził zawaleniem, dlatego został rozebrany. Elementy wiatraka zostały wykorzystane na pamiątkę – kamienie młyńskie zostały wmurowane w kaplicy w Ceradzu Kościelnym, część kamieni żarnowych poszło do zaprzyjaźnionego z dziadkiem profesora Zakrzewskiego do ogrodu „<i>na stół i krzesła</i>”. Przy kaplicy w Grzebienisku stoi słup zrobiony z śmigła po wiatraku (z inicjatywy nieżyjącego</p>

	<p>już księdza proboszcza Humerczyka), na tym słupie stoi „świętek”. Informator wyraża żal, że tak się stało i że rodzinie nie zostało po wiatraku nic na pamiątkę.</p> <p>Nieżyjący już proboszcz ksiądz Humerczyk opowiadał historię (w którą informator nie bardzo wierzy), że w czasach piastowskich, chyba Bolesław Chrobry polował na tych terenach. Podczas polowania zasłabł i na pamiątkę tego wydarzenia nadał imię miejscowości Buk (od drzew bukowych).</p> <p>[Z rozmowy z informatorem wynika, że ów ksiądz Humerczyk był rodzajem lokalnego lidera, osobą bardzo aktywną nie tylko w sprawach religii, ale również starał się zwracać uwagę mieszkańców na dziedzictwo wsi i ich aktywizować. Pomiędzy Muzeum Rolnictwa a siedzibą Kurkowego Bractwa Strzeleckiego znajduje się obelisk ks. Humerczyka].</p>
--	---

Tradycyjne obrzędy (także te związane z tradycjami religijnymi) doroczne

1.	św. Andrzeja (Andrzejki)/św. Katarzyny (Katarzynki)	Matka informatora opowiadała, że za czasów jej młodości (lata 40 XX w.) organizowano zabawy andrzejkowe podczas których prowadzono wróżby, np. lanie wosku. Informator już nie obchodził. „ <i>To przyszło z Niemiec</i> ”.
2.	św. Marcina/11 listopada	Nie obchodzi. Kupowali rogałe marcińskie.
3.	Adwent	Za czasów babci i dziadka informatora opowiadali mu, że gdy następował czas postu to należało bardzo mocno wyszorować i wyczyścić wszystkie garnki, żeby tłuszcz żaden się nie ostał. Dopiero w tak przygotowanych garnkach można było gotować postne potrawy. Dziadkowie informatora przestrzegali tego zwyczaju do końca swojego życia.
4.	św. Mikołaja (Mikołajki)	Informator urodził się w Mikołajki (6 grudnia), obchodził w ten dzień swoje urodziny, to było wszystko.

5.	Wigilia	<p>Pamięta, że gdy był dzieckiem to dzieci ubierały choinkę z ojcem. Choinka stała do czasu Trzech Króli.</p> <p>Na kolację wigilijną przygotowywano karpia, groch z kapustą, kluski z makiem, zupę rybną z łebków karpia, opłatek.</p> <p>Na Pasterkę chodzono do Ceradza, „<i>jak dziadki opowiadali to był obowiązek</i>”.</p>
6.	Pierwsze i Drugie Święto Bożego Narodzenia	Spędzane rodzinie, odwiedzano rodzinę.
7.	Sylwester/Nowy Rok	Nie obchodził szczególnie.
8.	Trzech Króli	„ <i>W kościele msze się odbywały</i> ”. Do 1961 roku, kiedy znieśli to święto, a teraz znów przywrócone jako dzień wolny.
9.	Kolędnicy	Nie pamięta, żeby w Grzebieniu chodzili kolędnicy. Wie na pewno, że taka tradycja istniała w Ceradzu Dolnym.
10.	MB Gromnicznej	Matka informatora święciła gromnice, którą zapalała w czasie burzy, aby chronić dom przed piorunem.
11.	Karnawał, tłusty czwartek, koniec karnawału	„Mięsopestki” – lokalna nazwa na tłusty czwartek.
12.	Topienie Marzanny	Od kiedy istnieje przedszkole w Grzebieniu (od połowy lat 70 XX w.) to dzieci chodzą nad stawek topić Marzannę.
13.	Środa Popielcowa	Sypanie głów popiołem w kościele. Do 70, 80 lat XX w. istniał zwyczaj szycia woreczków do których wsypywano popiół, zabawa polegała na tym aby pod niewagę drugiej osoby przyczepić jej taki woreczek do pleców.
14.	Śródpoście	[Patrz punkt „adwent”].
15.	Niedziela Palmowa	Do kościoła chodzono, święcić palmy z gałązek wierzbowych z

		„ <i>kotkami</i> ”. Palmy te później wkładano za „ <i>święty obraz</i> ”.
16.	Triduum Paschalne	Babcia informatora była bardzo religijna i chodziła w tym czasie do kościoła. W Wielki Piątek rano obchodzono boże rany – dzieci wyciągano „ <i>spod pierzyn</i> ” i na „ <i>goły tyłek</i> ” dawano parę razów witką, aby pamiętały o cierpieniach Chrystusa.
17.	Wielkanoc (święcenie koszyczka)/Niedziela Wielkanocna	Babcia informatora opowiadała, że kiedyś ksiądz przyjeżdżał do ich domu święcić pokarmy, które były wyłożone na stole. Działo się tak – według informatora – bo dziadkowie dzięki młynowi byli majątni. Wystawiano na ten stół wszystko co później jedzono na Wielkanoc. Gdy informator był młody na święconkę chodzono z ogromnymi koszami, obecnie tylko symbolicznie – chleb, jajko, kielbasa, sól, pieprz, kawałek babki. Święcono owies w kościele, poświęcony owies zrzucano z chóru – informator nie wie dlaczego to robiono.
18.	Poniedziałek Wielkanocny	Pleciono gniazdka, które chowano w ogrodzie. W gniazdkach dzieci znajdowały cukrowe jajka, pomarańczę podzieloną na części, kawałki czekolady.
19.	Zielone Świątki	Chodzono po tatarak , brzózki – ustrajano domostwa. On tego nie kultywuje – „ <i>z lenistwa chyba</i> ”.
20.	Boże Ciało	Brzózki z czterech ołtarzy łamano i wkładano w pole, aby zaraza nie dotykała plonów.
21.	św. Jana	Nie obchodzono.
22.	MB Zielnej	Święcenie ziół w kościele.
23.	MB Siewnej	Święcenie ziarna w kościele, rolnicy wtedy nie pracowali.
24.	Dzień Wszystkich Świętych/Dzień Zaduszny	Na cmentarz, zprawiano modlitwę za zmarłych.

25.	Inne tradycyjne wydarzenia doroczne (cykliczne) istotne dla informatora	Brak informacji.
Tradycyjne obrzędy rodzinne i okolicznościowe		
1.	Narodziny i chrzest	Brak informacji.
2.	Ślub i wesele	Brak informacji.
3.	Śmierć i pogrzeb	Kiedyś przy zmarłym przez 3 dni odmawiano różaniec w jego domu. Później, w dzień pogrzebu, należało go odprowadzić z karawanem przynajmniej do krzyża.
4.	Inne zjawiska	Darcie pierza zimą – zajmowały się tym kobiety. Pieczenie chleba – w Grzebienisku na Hubach mieszkała kobieta, która się tym zajmowała, już nie żyje. Piekła duże czarne bochny chleba. „ <i>Teraz wracają do tego</i> ”.
Zespoły i tradycje folklorystyczne, śpiewacze, muzyczne, w tym: przeglądy i festiwale oraz twórcy słowa		Brak informacji.
Tradycje kulinarne, w tym: produkt regionalny i lokalny, potrawy świąteczne, przepisy		Zupa „ślepe ryby” – gotowana z głów karpia, informator tłumaczy sobie tą nazwę faktem że należało „wylupić oczy” z głów tych karpi przed ich ugotowaniem.
III. Tradycje rękodzielnicze		
Tradycje wytwórczości rękodzielniczej, sztuki ludowej oraz artystów nieprofesjonalnych		Brak informacji.
IV. Przejawy religijności tradycyjnej		
1.	Kapliczki i krzyże w miejscowości (okoliczności powstania, rok fundacji,	W Grzebienisku jest parę kapliczek przydomowych, parę krzyży przydrożnych. Ksiądz Humerczyk postawił kapliczkę Matki Boskiej na byłym

	fundatorzy)	<p>mentarzu ewangelickim, obecnie jest zaniedbana.</p> <p>Ksiądz Humerczyk postawił również kapliczkę Trójcy Świętej, jeden ze starszych mieszkańców ofiarował pod ową kaplicę trochę ziemi.</p>
2.	Miejsca cudowne (święte drzewa, gaje, źródelka)	Brak informacji.
3.	Święte figury, obrazy, rzeźby	Brak informacji.
4.	Miejsca kultu religijnego	Brak informacji.
5.	Lokalne tradycje pielgrzymowania	Brak informacji.
6.	Lokalne odpusty	Tydzień po Zielonych Świątkach obchodzony jest odpust związany ze świętem Trójcy Świętej, jako że w Grzebienisku znajduje się kaplica Trójcy Świętej.

V. Lokalne uroczystości i obchody świeckie

1.	Dożynki	Brak informacji.
2.	Dni gminy/wsi	Brak informacji.
3.	Lokalne festyny	W Grzebienisku od 1992 roku istnieje Kurkowe Bractwo Strzeleckie. Założone przez księdza Humerczyka, jedyne bractwo kurkowe zlokalizowane na wsi. W czerwcu organizują imprezę z okazji kolejnej rocznicy założenia bractwa. W 2012 roku obchodzili 20-lecie istnienia.
4.	Inne (np. organizowane przez szkoły, KGW, Domy Ludowe, Ośrodki Kultury)	Brak informacji.